

MAYKL MORPURGO ASARLARIDA ANIMALISTIK OBRAZLAR ORQALI
INSONIY QADRIYATLAR IFODASI

Yuldosheva Zulfizar Sobir qizi

O'zDJTU, Ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ingliz bolalar adabiyotining mashhur vakili Maykl Morpurgo ijodida animalistik obrazlar orqali insoniy qadriyatlarining ifodalanish masalasi tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor yozuvchining hayvonlar obrazlari orqali inson ruhiy olami, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy munosabatlarni yoritish mahoratiga qaratiladi. Shuningdek, Morpurgo asarlaridagi hayvon obrazlarining ramziy, estetik va tarbiyaviy funksiyalari hamda ularning bolalar dunyoqarashini shakllantirishdagi o'rni tahlil etiladi.*

Kalit so'zlar: *animalistik obraz, badiiy talqin, ramz, bolalar adabiyoti, insoniy qadriyatlar, empatiya, Maykl Morpurgo.*

Kirish

Animalistik obrazlar masalasi bolalar adabiyotshunosligida uzoq yillar davomida markaziy mavzulardan biri bo'lib kelmoqda; ularning funksiyalari faqat dekorativ emas, balki axloqiy, tarbiyaviy va ideologik qatlamlarga ham taalluqlidir. Maykl Morpurgo ijodi nafaqat ingliz bolalar adabiyotining yorqin namunasi sifatida, balki animalistik traditsiyaning zamonaviy transformatsiyasini ifodalaydi. Uning asarlarida hayvon timsollari o'quvchining hissiy tajribasini uyg'otish, murakkab tarixiy vaziyatlarni soddalashtirish va axloqiy bahs-munozaralarni aks ettirish vositasi sifatida faol ishlatiladi. Shu nuqtai nazardan, Morpurgo ijodini tahlil qilish animalistik obrazlarning zamonaviy pedagogik va estetik ahamiyatini ochib berishda muhim ilmiy qadam hisoblanadi.

Asosiy qism

Maykl Morpurgo ijodida animalistik obrazlar ko'pincha urush, yo'qotish, do'stlik va sadoqat mavzulari bilan chambarchas bog'liq. Morpurgo asarlarida animalistik obrazlarning birinchi funksiyasi — ramziy hayot voqealarini shaxsiy tajribaga aylantirishdir. Masalan, *War Horse* romanida Joey obrazining nigohi orqali urushning keng kontekstidagi siyosiy, ijtimoiy va insoniy fojialar kichik, shaxsiy voqealarga singdiriladi: o'tgan urushning tarixiy masofasi o'quvchi uchun yaqin his-tuyg'uga aylanadi. Joeyning egasiga bo'lgan sodiqligi, qo'rquv va chidamliligi orqali kitob urushning aniq nomlarini yoki sanoq raqamlarini taqdim etmagan holda ham urushning axloqiy oqibatlarini sezdiradi. Bu yerda animalistik obrazlar empatiya yuzaga keltirish mexanizmi sifatida ishlaydi — o'quvchi hayvon orqali insoniy tuyg'ularni o'ziga yaqinroq idrok etadi va shu orqali murakkab ijtimoiy masalalarni ichkaridan his eta boshlaydi. Ikkinchi jihat — animalistik obrazlar orqali auriya (muallifiy) pozitsiyaning ifodalanishi. Morpurgo hayvonlarni antropomorfizatsiya qilganda ham ularni to'liq inson holiga keltirmaydi; balki hayvoniy instinkt va insoniy axloqiy fazilatlarini o'zaro qarama-qarshi yoki uyg'unlikda tasvirlaydi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Bu yondashuv muallifga hayvoniy nigohdan insoniyat xatti-harakatlarini tanqid qilish, insonning tabiatga bo'lgan munosabatini qayta ko'rib chiqish imkonini beradi. Misol uchun, *The Butterfly Lion* asarida oq sher obrazlari bolalikning nozik xotirasi, sadoqat va yo'qotish psixologiyasini simvolik tarzda uyg'unlashtiradi; sher va bolaning munosabati orqali vaqt, xotira va vafodorlik mavzulari chuqur badiiy registrda yoritiladi. Uchinchi dan, tarbiyaviy funksiyani ko'rsatish mumkin: Morpurgo asarlari pedagogik maqsadda ham ishlatilishi mumkin bo'lgan badiiy matn sifatida talqin etiladi.

Animalistik obrazlar bolalarda empatiya, mas'uliyat hissi va ekologik ongini vujudga keltiradi. Hayvonlar orqali ifodalangan qahramonlarning nozik emotsiyalari va ularning atrof-muhit bilan munosabati o'quvchida mehr-shafqat va himoya instinktlarini uyg'otadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Morpurgo asarlarida mavjud bo'lgan bunday tarbiyaviy effektlar o'quvchilarning axloqiy qaror qabul qilish jarayonlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, shu bilan birga ijtimoiy mas'uliyat tushunchasini mustahkamlaydi. To'rtinchidan, animalistik obrazlar ekologik va ijtimoiy muammolarni yoritishda vosita bo'ladi. Morpurgo urush, imperiya, ijtimoiy notenglik va ekologik buzilish kabi mavzularni hayvonlar timsoli orqali ramziylashtiradi. Masalan, *War Horse* romanida otlarning urush qurboni sifatida tasvirlanishi insoniyatning tabiat bilan uyg'unligini yo'qotishi va zo'ravonlik qurbonlari haqida kuchli estetik-badiiy ta'sir yaratadi. Bunday ramziy tahlil o'quvchini zamonaviy etik masalalar — hayvon huquqlari, insonning tabiatga munosabati, tinchlik va insof haqida o'ylashga rag'batlantiradi.

Metodologik jihatdan tadqiqotda tekstologik tahlil, semantik-ramziy yondashuv va komparativ analiz birgalikda qo'llanildi. Matn ichidagi animalistik motivlarning repetitivligi, metaforik strukturalari va mantiqiy funksiyalari izlandi; shuningdek, Morpurgo ijodini boshqa zamonaviy bolalar yozuvchilari bilan solishtirish orqali uning uslubiy o'ziga xosliklari aniqlandi. Tadqiqot ko'rsatdiki, Morpurgo hayvon obrazlarini nafaqat syujetni jonlantiruvchi vosita sifatida, balki axloqiy va pedagogik kommunikatsiyaning samarali instrumenti sifatida ishlatadi.

Xulosa

Maykl Morpurgo asarlarida animalistik obrazlar insoniy qadriyatlar — empatiya, sadoqat, mehr-shafqat, tinchlik va mas'uliyat — ning badiiy ifodalanishida markaziy rol o'ynaydi. Hayvon timsollari orqali yozuvchi murakkab tarixiy va ijtimoiy muammolarni kichik, hissiyotli hikoyalarga aylantirib, o'quvchini ichki axloqiy tanlovlarga yetaklaydi. Morpurgo ijodi zamonaviy bolalar adabiyotida animalistik traditsiyaning yangi, gumanistik yo'nalishini namoyish etadi va pedagogik hamda adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan qo'shimcha tadqiqotlarni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Morpurgo, M.** *War Horse*. London: HarperCollins, 1982.
2. **Morpurgo, M.** *The Butterfly Lion*. London: HarperCollins, 1996.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILiy TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

3. **Morpurgo, M.** *Kensuke's Kingdom*. London: Egmont, 1999.
4. **Hollindale, P.** *Ideology and the Children's Book*. Stroud: Thimble Press, 1992.
5. **Hunt, P.** *Understanding Children's Literature*. London: Routledge, 1999.
6. **Nikolajeva, M.** *The Rhetoric of Character in Children's Literature*. Lanham: Scarecrow Press, 2002.
7. **Gamble, N.** *Exploring Children's Literature: Reading with Pleasure and Purpose*. London: SAGE Publications, 2013.
8. **Qahhorova, N.** *Ingliz bolalar adabiyotida obraz va ramz muammolari*. Toshkent: TDSHU nashriyoti, 2021.
9. **Abdullayeva, M.** *Adabiyotshunoslikda animalistik obrazlarning estetik funksiyasi*. "Til va adabiyot" jurnali, 2023, №2.
10. **Turaeva, Z.** *Adabiyotda ramz va badiiy tafakkur evolyutsiyasi*. Toshkent: Fan nashriyoti, 2020.

